

الحمد لله
البرحمين

دانشگاه علوم پزشکی
وخدمات بهداشتی درمانی اردبیل

دانشکده‌ی دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه‌ی دکترای حرفه‌ای دندانپزشکی

عنوان:

بررسی ارتباط نوع درمان با اضطراب دندانپزشکی و رفتار کودکان ۶ تا ۱۰
ساله در اردبیل

استاد راهنما:

دکتر سمیه حکمت‌فر

نگارش و پژوهش:

صبا فلاح‌پرور

تقديم به:

مادرم و پدرم
که به من جان بخشیدند

سپاسگزاری

از استاد محترم؛ سرکارخانم دکتر سمیه حکمت
فر که با صبر و حوصله،
هیچ کمکی را در این مسیر از من دریغ ننمودند و
زحمت راهنمایی این پایان نامه را بر عهده گرفتند؛
کمال تشکر و قدرانی را دارم.

چکیده

موضوع: بررسی ارتباط نوع درمان با اضطراب دندان پزشکی و رفتار کودکان ۶ تا ۱۰ ساله در اردبیل

مقدمه: اضطراب دندان پزشکی کودکان یکی از بزرگترین مشکلات تمامی دندانپزشکان به ویژه متخصصان اطفال، است. ارزیابی زودهنگام اضطراب دندان پزشکی، جهت تسهیل تشخیص و تضمین ویزیتی خوشایند، بسیار مهم می باشد. کودکان مضطربی که تمایلی به همکاری ندارند، کمتر به دندانپزشک مراجعه می کنند؛ که این عمل می تواند موجب بهداشت دهانی به مراتب بدتر در این بیماران نسبت به همسن و سالانشان شود. با توجه به این موارد، هدف از این مطالعه، بررسی ارتباط نوع درمان با اضطراب دندان پزشکی و رفتار کودکان ۶ تا ۱۰ ساله می باشد.

مواد و روش انجام کار: در این مطالعه مقطعی، ۳۰۶ کودک ۶ تا ۱۰ ساله که به مطب متخصصین دندان پزشکی کودکان مراجعه کرده بودند، شرکت داده شدند. کودکان دارای بیماری های سیستمیک، مشکلات روحی روانی و اختلالات رشدی تکاملی از مطالعه حذف شدند. پرسشنامه ای در اختیار والدین کودک قرار داده شد که در آن در مورد اطلاعات دموگرافیک کودک و فاکتورهای مؤثر بر میزان اضطراب سؤال شده بود. میزان اضطراب کودک با استفاده از پرسشنامه ای (facial image scale) قبل و پس از درمان تعیین شد. مقیاس فرانکل نیز جهت تعیین نوع رفتار کودک حین درمان، توسط دندانپزشک معالج تکمیل شد. تمامی داده های به دست آمده از مطالعه، وارد برنامه ای SPSS نسخه ۲۰ شدند و سپس توسط آزمون های آماری کای دو و (oneway ANOVA) آنالیز گردیدند.

یافته ها: ۴۷/۷ درصد از شرکت کنندگان، دختر و ۵۲/۳ درصد از آنان پسر بودند. نتایج نشان دادند که میان نوع درمان انجام شده در جلسه ی فعلی ($P=0/09$)، جنسیت کودک ($P=0/055$)، میزان تحصیلات ($P=0/82$) تحصیلات مادر و ($P=0/09$) تحصیلات پدر) و سن والدین ($P=0/46$) سن مادر و ($P=0/76$) سن پدر) و میزان اضطراب دندان پزشکی کودک، رابطه ی معناداری وجود ندارد. نتایج مطالعه ی حاضر نشان داد که کودکانی که فرزند سوم یا بیشتر خانواده بودند ($P=0/009$)، کودکانی با سن بیشتر ($P=0/004$)، کودکانی که رفتار و همکاری مثبتی حین درمان و تهیه ی رادیوگرافی ($P<0/001$) داشتند، کودکانی که قبل و بعد از درمان احساس خوشحالی می کردند ($P<0/001$)، بیماران دارای سابقه ی قبلی مراجعه به دندان پزشکی ($P=0/02$) و کودکانی که سابقه ی تجربه ی درمان ترمیمی در جلسه ی قبلی ملاقات دندان پزشکی داشتند ($P=0/01$)، میزان اضطراب دندان پزشکی کمتری را نشان دادند.

نتیجه گیری: طبق نتایج حاصل از این مطالعه، فاکتورهای متعددی از جمله سن کودک، سابقه ی مراجعه به دندان پزشکی و ترتیب تولد کودک در خانواده بر میزان اضطراب دندان پزشکی کودکان تأثیر می گذارند. با توجه به تحمیل هزینه های بالای مشکلات بهداشت دهان بر روی سیستم درمانی و همچنین، نقش مهم معاینات و مراجعه به دندانپزشک در جلوگیری از پوسیدگی های دندانی و نقش مهم اضطراب دندان پزشکی کودکان در اجتناب از ویزیت دندان پزشکی و حتی امکان انتقال آن به دوره ی بزرگسالی، شناخت بیشتر فاکتورهای مؤثر بر میزان اضطراب کودکان را ضروری می سازد.

واژگان کلیدی: مدیریت رفتاری، ترس، اضطراب دندان پزشکی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: معرفی پژوهش

۲	۱-۱ مقدمه، بیان مسئله و ضرورت انجام طرح.....
۱۰	۱-۲ اهداف پژوهش.....
۱۰	۱-۲-۱ هدف کلی.....
۱۰	۱-۲-۲ اهداف اختصاصی.....
۱۱	۱-۲-۳ اهداف کاربردی طرح.....
۱۱	۱-۳ سئوالات تحقیق.....
۱۱	۱-۴ تعریف واژه‌ها.....

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

۱۴	۲-۱ مقدمه.....
۱۴	۲-۲ مبانی نظری.....
۱۴	۲-۲-۱ اضطراب.....
۱۴	۲-۲-۲ اضطراب در کودکان و نوجوانان.....
۱۵	۲-۲-۲-۱ اختلال اضطرابی منتشر.....
۱۵	۲-۲-۲-۲ اختلال اضطرابی اجتماعی.....
۱۶	۲-۲-۲-۳ اختلال پانیک.....
۱۶	۲-۲-۲-۴ اگروفوبیا.....
۱۶	۲-۲-۲-۵ فوبیای خاص.....
۱۷	۲-۲-۳ درمان اضطراب در کودکان و نوجوانان.....

- ۲-۲-۴ اپیدمیولوژی اضطراب در کودکان و نوجوانان..... ۱۷
- ۲-۲-۵ پاتوژنز اضطراب در کودکان و نوجوانان..... ۱۸
- ۲-۲-۶ تظاهرات بالینی اضطراب در کودکان و نوجوانان..... ۱۸
- ۲-۲-۷ اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۱۹
- ۲-۲-۸ اپیدمیولوژی اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۰
- ۲-۲-۹ اتیولوژی اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۰
- ۲-۲-۱۰ تأثیر سن بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۱
- ۲-۲-۱۱ تأثیر جنسیت بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۱
- ۲-۲-۱۲ تأثیر اضطراب عمومی و وضعیت روان کودک بر میزان اضطراب دندانپزشکی وی..... ۲۲
- ۲-۲-۱۳ تأثیر فرهنگ بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۲
- ۲-۲-۱۴ تأثیر میزان اضطراب دندانپزشکی والدین بر اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۳
- ۲-۲-۱۵ تأثیر سطح تحصیلات و موقعیت اجتماعی اقتصادی والدین بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۳
- ۲-۲-۱۶ تأثیر داشتن خواهر/برادر بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۴
- ۲-۲-۱۷ تأثیر ترتیب تولد بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۵
- ۲-۲-۱۸ تأثیر نوع درمان انجام شده بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۶
- ۲-۲-۱۹ تأثیر تجربه‌های دندانپزشکی قبلی کودکان بر میزان اضطراب دندانپزشکی آنان..... ۲۶
- ۲-۲-۲۰ تأثیر تجربه‌ی بیهوشی عمومی بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۷
- ۲-۲-۲۱ تأثیر محیط کلینیک دندانپزشکی بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۷
- ۲-۲-۲۲ تأثیر پوسیدگی‌های دندانانی بر میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان..... ۲۸
- ۲-۲-۲۳ مدیریت رفتاری در کودکان..... ۲۸
- ۲-۲-۲۴ تکنیک‌های مدیریت رفتاری در کودکان..... ۲۹
- ۲-۲-۲۵ تکنیک بگو-نشان بده-عمل کن..... ۲۹
- ۲-۲-۲۶ تکنیک پرت کردن حواس..... ۳۰
- ۲-۲-۲۷ کنترل صدا (Voice control)..... ۳۰

۳۱تکنیک الگوسازی	۲-۲-۲۸
۳۱تکنیک حضور یا عدم حضور والدین	۲-۲-۲۹
۳۱تکنیک ثابت‌سازی فعال یا غیرفعال	۲-۲-۳۰
۳۲آرام‌بخشی و بیهوشی عمومی	۲-۲-۳۱
۳۲دندانپزشکی کودکان	۲-۲-۳۲
۳۳مقیاس‌های اندازه‌گیری میزان اضطراب دندانپزشکی کودکان	۲-۲-۳۳
۳۴Facial image scale	۲-۲-۳۴
۳۴مقیاس فرانکل	۲-۲-۳۵
۳۵Global rating scale	۲-۲-۳۶
۳۵مقیاس آنالوگ بصری	۲-۲-۳۷
۳۶(BPRS) Behavior profile rating scale	۲-۲-۳۸
۳۷مقیاس ارزیابی رفتاری ونهام	۲-۲-۳۹
۳۸مروری بر پیشینه‌ی پژوهش	۲-۳
۳۸پیشینه‌ی پژوهش در خارج	۲-۳-۱
۴۲پیشینه‌ی پژوهش در ایران	۲-۳-۲
۴۵جمع‌بندی پیشینه‌ها	۲-۳-۳

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۴۸نوع مطالعه و روش پژوهش	۳-۱
۴۹جامعه آماری پژوهش	۳-۲
۴۹معیارهای ورود و خروج به مطالعه	۳-۳
۴۹معیارهای ورود	۳-۳-۱
۴۹معیارهای خروج	۳-۳-۲

۳-۴	حجم نمونه و روش نمونه‌گیری.....	۵۰
۳-۵	ابزار و روش گردآوری داده‌ها.....	۵۰
۳-۶	روایی و پایایی ابزارها.....	۵۱
۳-۷	زمان و مکان انجام پژوهش.....	۵۱
۳-۸	متغیرهای پژوهش.....	۵۲
۳-۹	جدول متغیرها.....	۵۲
۳-۱۰	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۵۴
۳-۱۱	ملاحظات اخلاقی.....	۵۴

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۴-۱	مقدمه.....	۵۷
۴-۲	یافته‌های توصیفی.....	۵۷
۴-۳	یافته‌های تحلیلی.....	۶۷
۴-۳-۱	تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس نوع درمان انجام شده.....	۶۷
۴-۳-۲	تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس فرزند چندم خانواده بودن.....	۷۰
۴-۳-۳	تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سن و تحصیلات والدین.....	۷۲
۴-۳-۴	تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک.....	۷۴
۴-۳-۵	تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس رفتار کودک، حین تهیه‌ی رادیوگرافی.....	۷۶
۴-۳-۶	تعیین ارتباط بین میزان اضطراب کودک ۶ تا ۱۰ ساله با نوع رفتار وی حین درمان بر اساس مقیاس فرانکل.....	۷۷
۴-۳-۷	تعیین ارتباط بین میزان اضطراب کودک ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سن و جنس کودک.....	۸۲

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۵-۱	بحث.....	۸۶
-----	----------	----

۵-۲ نتیجه گیری..... ۹۴

۵-۳ محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش..... ۹۴

پیوست‌ها

پریشنامه ۹۶

پریشنامه FIS..... ۹۷

منابع

منابع و مأخذ..... ۹۹

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۳۷	جدول ۱-۲: نحوه امتیازدهی طبق مقیاس ارزیابی ونهام
۵۷	جدول ۱-۴: توزیع جنسیتی بیماران مورد مطالعه
۵۷	جدول ۲-۴: توزیع سنی بیماران مورد مطالعه
۵۸	جدول ۳-۴: میزان تحصیلات والدین
۶۰	جدول ۴-۴: فرزند چندم خانواده بودن
۶۰	جدول ۵-۴: تعداد دفعات مراجعه به دندانپزشکی
۶۱	جدول ۶-۴: نوع درمان انجام شده برای کودکان در جلسه‌ی فعلی
۶۲	جدول ۷-۴: نوع درمان قبلی انجام شده برای مراجعه‌کنندگان
۶۳	جدول ۸-۴: رفتار کودک حین تهیه‌ی رادیوگرافی
۶۳	جدول ۹-۴: احساس کودک قبل از انجام درمان براساس FIS
۶۴	جدول ۱۰-۴: فراوانی احساس کودک بعد از انجام درمان براساس FIS
۶۵	جدول ۱۱-۴: نحوه‌ی رفتار کودک طی درمان بر اساس مقیاس فرانکل
۶۷	جدول ۱۲-۴: میزان اضطراب کودک طی درمان بر اساس مقیاس فرانکل
۶۸	جدول ۱۳-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس نوع درمان انجام شده در جلسه‌ی فعلی
۶۹	جدول ۱۴-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس نوع درمان انجام شده در جلسه‌ی قبلی
۷۱	جدول ۱۵-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس فرزند چندم خانواده بودن
۷۲	جدول ۱۶-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس تحصیلات مادر
۷۳	جدول ۱۷-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس تحصیلات پدر
۷۴	جدول ۱۸-۴: تعیین میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سن والدین
۷۵	جدول ۱۹-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک
۷۶	جدول ۲۰-۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس رفتار کودک حین تهیه‌ی رادیوگرافی

جدول ۴-۲۱: ارتباط بین میزان اضطراب کودک ۶ تا ۱۰ ساله با نوع رفتار وی حین درمان بر اساس مقیاس

فرانکل ۷۸

جدول ۴-۲۲: تعیین ارتباط بین اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله و احساس کودک قبل از انجام درمان

براساس FIS ۷۹

جدول ۴-۲۳: تعیین ارتباط بین اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله و احساس کودک بعد از انجام درمان

براساس FIS ۸۱

جدول ۴-۲۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سن کودک ۸۲

جدول ۴-۲۵: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس جنسیت کودک ۸۴

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۸.....	نمودار ۴-۱: نمودار توزیع سنی
۵۹.....	نمودار ۴-۲: میزان تحصیلات مادر
۵۹.....	نمودار ۴-۳: میزان تحصیلات پدر
۶۱.....	نمودار ۴-۴: نوع درمان انجام شده برای کودکان در جلسه‌ی فعلی
۶۲.....	نمودار ۴-۵: نوع درمان قبلی انجام شده برای مراجعه کنندگان
۶۴.....	نمودار ۴-۶: فراوانی احساس کودکان قبل از انجام درمان بر اساس FIS
۶۵.....	نمودار ۴-۷: فراوانی احساس کودک بعد از انجام درمان بر اساس FIS
۶۶.....	نمودار ۴-۸: نحوه‌ی رفتار کودک طی درمان بر اساس مقیاس فرانکل
۶۷.....	نمودار ۴-۹: میزان اضطراب کودک طی درمان بر اساس مقیاس فرانکل
۶۹.....	نمودار ۴-۱۰: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس نوع درمان انجام شده در جلسه‌ی فعلی
۷۰.....	نمودار ۴-۱۱: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس نوع درمان انجام شده در جلسه‌ی قبلی.....
۷۱.....	نمودار ۴-۱۲: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس فرزند چندم خانواده بودن
۷۲.....	نمودار ۴-۱۳: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس میزان تحصیلات مادر
۷۴.....	نمودار ۴-۱۴: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس میزان تحصیلات پدر
۷۵.....	نمودار ۴-۱۵: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس سابقه‌ی مراجعه به دندانپزشک
۷۷.....	نمودار ۴-۱۶: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس رفتار کودک حین تهیه‌ی رادیوگرافی
۷۸.....	نمودار ۴-۱۷: ارتباط بین میزان اضطراب کودک ۶ تا ۱۰ ساله با نوع رفتار وی حین درمان بر اساس مقیاس فرانکل
۸۰.....	نمودار ۴-۱۸: ارتباط بین اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله و احساس کودک قبل از انجام درمان بر اساس FIS
۸۲.....	نمودار ۴-۱۹: تعیین ارتباط بین اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله و احساس کودک بعد از انجام درمان بر اساس FIS
۸۴.....	نمودار ۴-۲۰: میزان اضطراب کودکان ۶ تا ۱۰ ساله بر اساس جنسیت کودک

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۳۴.....	تصویر ۱-۲: FIS
۳۵.....	تصویر ۲-۲: مقیاس آنالوگ بصری
۳۷.....	تصویر ۳-۲: BPRS